

MAANÕUKOGU

Protokoll nr. 11.

Koosolek 19. juulil 1917 kubermangu lossi Valges saalis,
Tallinnas, Toompeal.

Kokku oli tulnud 35 maanõunikku: M. Kiirats, H. Kurrikoff, Chr. Arro, Hans Roos, R. Jaska, A. Ennemuist, N. Köstner, P. Johanson, H. Reiman, K. Saral, J. Raamot, J. Koort, F. Mikkelsaar, H. Pöhl, Ar. Vallner, J. Januson, Jul. Seljamaa, Al. Palm, Al. Podrätshik, V. Masik, H. Kruus, T. Laur, H. Riberg, J. Kurvits, J. Lasn, T. Kuusik, A. Birk, J. Temant, A. Kohver, J. Tõnisson, J. Kalm, H. Kask, A. Leetsman, A. Veiler, J. Reintam.

Juhatab A. Vallner. Protokoll kirjutab R. Jaska.

Juhataja A. Vallner avab koosoleku kell 1.20 min. p. l. ja kannab päevakorra ette:

1. Maavalitsuse liikmete valimised.
2. Maakondadenõukogude kodukorra väljatöötamise komisjoni asutamine.
3. Uue valla omavalitsuse kompetents.
4. Komisjonide tegevus.

1. Eesti demokraatlike bloki avalik seletus.

J. Tõnisson palub erakordseks seletuseks sõna ja kannab Eesti demokraatlike bloki nimel järgmise avaliku seletuse ette:

Juba esimesel Maanõukogu koosolekul selgus, et meie rahva asemikkude hulgas ainult väike enamuse sotsialistlike olluste käes on. Kõigil sotsialistlike rühmadel kokku on paar häält rohkem, kui demokraatlike ühendusel, ja seegi paarihääleline ülekaal on sellest tulnud, et mõned mehed, kes kodanlike erakondade esitajatenä on valitud, Maanõukogus sotsialistlike rühmade hulka on heitnud.

Siiski on demokraatlike rahvaasemikud algusest saadik püüdnud kõige leplikuse ja järelandikkusega seks kaasa mõjuda, et Maanõukogu sotsialistlike enamuse juhtimisel oma tööd võiks teha, ilma et kodanlike rahvaesitajad enesele ikka seda osa oleks nõudnud, mille peale neil oma elulise vilumise ja tööoskuse poolest õigus oleks olnud. Asjalikku vahekorda mõlemate poolte vahel luua aitas omalt kohalt see, et Maanõukogu juhatusel kui ka üksikute töökomisjonide liikmete valimisel kokkuleppe ja koalitsiooni põhjusemõtet maksma saadi panna.

Kuid esimesel juhtumisel, kus rahvaelu tõsised huvid kaalu peal olid, tarvitas sotsialistlike enamuse väikest häälte ülekaalu seks, et kodanlike olluste vastu ootamata vägivalda maksma panna.

Kubermangu maakomiteesse, kellel suured volitused maakorralduse kohta ja Asutava Kogu ettevalmistuse tööde asjus maaküsimuses on, tuli Maanõukogu poolt neli asemikku valida. Demokraatlike blokk seadis omalt poolt kandidaatideks kaks vilunud meest — tegevaliku õigusteadlase ja Eestimaa põllumeeste keskseltsi agronomi, kuna ta kaks teist kohta sotsialistlike ollustele vabaks jättis. Sotsialistlike rühmituste ühendus arvab aga võimalikuks kõigi nelja koha peal oma kandidaadid üles seada ja väikse häälteenamusega läbi viia, nii et Maanõukogu poolt maakomiteesse ainult sotsialistlike ilmavaate esitajad pääsesid.

Rahvuskogu otsuseid maaküsimuses oma tegevuse aluseks tunnistades ja õiguse põhjusemõttest kinni pidades ei võinud meie sarnast vägivalda sotsialistlike enamuse poolt mitte kannatada, vaid arvame oma kohuseks protesti avaldades koosolekult lahkuda.

Kui sotsialistlike rühmade ühendus oma paarihäälelist enamust ka edaspidi sarnasel kombel tahab tarvitada, siis on iga koostöötamine nendega täitsa võimatu. Selles äratundmises on demokraatlike blokk otsuseks teinud — oma esitajad niisasti Maanõukogu juhatusel kui ka senini valitud komisjonidest ära kutsuda, et vastutust enamuse tegevuse eest mitte ühes kanda, niikaua kui sotsialistlike rühmitused meile mitte kindlustust ei muretse, et nemad oma paarihäälelist ülekaalu ka edaspidi demokraatlike kodanlike olluste vastu kurjasti ei tarvita. Peaksid sotsialistlike rühmitused ka tulevikus oma väikest enamust veel selleks tarvitama, et rahvaelus ainuiks sotsialistlike vaateid võidule aidata, siis jätame omale täieliku tegevusevabaduse.

Tallinnas, 19. juulil 1917. a. J. Temant, J. Tõnisson, J. Raamot, A. Birk, K. Saral, A. Kohver, J. Lasn, A. Kurrikoff, Chr. Arro, T. Kuusik, J. Kalm, Joh. Kurvits, T. Laur, H. Riberg, J. Reintam, M. Kiirats, H. Kask, H. Pöhl.

Erapooletuna ühinen protestiga ja leiame, et praegu mitte aeg ei ole maavalitsust ühekülgsest juhtida. Senini kui õiglased vahekordade põhjusejooned ei ole välja töötatud, ei leia mina võimaliku olevat isiklikult peale Maanõukogu liikme mingisuguseid kohuseid enese peale võtta.

K. Päts.

2. J. Temandi, A. Birk'i ja M. Kiiratsi lahkumine eestseisusest ja komisjonist.

Peale avaliku seletuse ettelugemist annavad Temant, Birk ja Kiirats Maanõukogule teada: esimene, et tema eestseisusest ja komisjonist lahkub, teine, et tema komisjonist lahkub ja kolmas, et tema eestseisusest lahkub.

Maanõukogu läheb päevakorra juurde.

3. Maavalitsuse liikmete valimine.

Maavalitsuse liikmete valimised lükatakse järgmise koosolekuni edasi.

4. Komisjonide valimised.

Maakondade nõukogude kodukorra väljatöötamise komisjoni valitakse maanõunikud: Podrätshik, Ennemuist, Jaska, Johanson ja Veiler. Komisjoni kokkukutsuja: Podrätshik.

Otsustatakse kubermangu, maakonna ja valla nõukogude kompetentsi väljatöötamiseks iseäralist komisjoni valida. Komisjoni valitakse maanõunikud: Piip, Vilms, Kruus, Seljamaa ja Köstner.

5. Hariduse komisjoni aruanne.

Hariduse komisjoni aruande kannab ette Mikkelsaar. Kuulatakse ära komisjoni ettepanekud emissaride valimise asjus.

6. Emissaride valimine.

Otsustatakse kaks emissari valida. Emissarideks valitakse: J. Seljamaa ja Mikkelsaar.

7. Erikomisjoni valimine.

Erikomisjoni valimised lükatakse edasi.

8. Tervishoiu osakonna emissari lahkumine.

Mikkelsaar annab teada, et tema tervishoiu osakonna emissari kohalt lahkub.

9. Komisjonide kokkukutsumine.

Otsustatakse otsekohe kokku kutsuda järgmised: 1) valla valimise ja omavalitsuse eelnõu väljatöötamise, 2) mõisnikkude maapäeva asjade ülevõtmise, 3) maakondade nõukogude kodukorra välja töötamise ja 4) kubermangu maakonna ja valla nõukogude kompetentsi väljatöötamise komisjonid.

10. Järgmise koosoleku määramine.

Otsustatakse järgmist koosolekut homme kell 12 l. ära pidada.

Ar. Vallner (*allkiri*).

J. Temant (*allkiri*).

H. Kask (*allkiri*).